

Aan het College voor Toetsing en Examens
t.a.v. Marjo van Vliet
*Clustermanager havo en vwo voor moderne vreemde talen, Nederlands en Fries,
kunst en tehatex*

Utrecht, 22 mei 2024

Betreft: aanpassingen correctievoorschrift havo 2024

Geachte mevrouw van Vliet,

Op dinsdag 21 mei heeft de bespreking van het eindexamen havo plaatsgevonden met een afvaardiging van docenten Nederlands, leden van Levende Talen Nederlands. Tijdens de bespreking kwam een aantal inhoudelijke knelpunten in het examen en het correctievoorschrift (cv) aan het licht, die volgens het bestuur van Levende Talen Nederlands zouden moeten leiden tot aanpassingen in het cv. Daarnaast hebben wij twee algemene verzoeken waar uitsluitel van CvTE voor meer eenduidigheid in de correctie kan zorgen.

Algemene verzoeken

1) Nummering

Bij vraag 3 en vraag 5 wordt aan leerlingen gevraagd hun antwoorden te nummeren. Sommige leerlingen geven echter bij een nummer twee correcte antwoordmogelijkheden.

Voorbeeldantwoord van leerling bij vraag 3:

Groeiende hoeveelheid beschikbare informatie¹

Het vele multitasken² en de vele prikkels³

Foutief antwoord⁴

Dit antwoord bestaat uit 4 elementen, waarvan de eerste drie juist zijn en de laatste fout. De elementen 2 en 3 staan echter bij het tweede nummer.

Veel docenten zijn geneigd om voor bovenstaand antwoord alle punten toe te kennen, ondanks het feit dat dat niet strookt met de nummering. In voorgaande jaren, toen er nog niet gevraagd was om antwoorden te nummeren, was dit gebruikelijk volgens de algemene richtlijnen.

We willen het CvTE vragen een standpunt in te nemen over de wijze van punten toekennen, waarbij ook antwoorden betrokken zijn die niet genummerd zijn.

2) Regels rondom citeren bij opgaven waar dit niet wordt gevraagd

Er lijkt een discrepantie tussen de september-mededeling en de algemene richtlijnen in het cv rondom citeren bij opgaven waar dit niet wordt gevraagd. Er bestaat verwarring over wanneer een leerling nu *wel* (verkort) mag citeren en wanneer *niet*.

We willen het CvTE vragen hier een standpunt over in te nemen.

Vraag 16

Uitspraak 5 is een voorbeeld van Bespelen van het publiek. Deze drogreden stond niet bij de mogelijke antwoorden. Toch lijkt de eerste regel van de vraag vanwege 'zoals' uit te nodigen tot het noemen van andere opties, aangezien de antwoordmogelijkheden worden gezien als voorbeelden.

We zouden willen voorstellen om het antwoord Bespelen van het publiek goed te tellen. Daarnaast zouden we vanwege de onduidelijkheid van de vraag willen voorstellen om al bij één genoemde uitspraak een punt toe te kennen.

Vraag 25

In onze ogen is deze vraag ambigu vanwege het woordje 'Toen', omdat je daarmee ook kunt doorgaan op 'Vroeger'. Dit maakt onduidelijk wat van de leerling wordt verwacht. Waarom is hier niet gevraagd om de overeenkomst in vergelijking zonder een schema? Het schema maakt het nodeloos ingewikkeld. Niet iedereen denkt in een dergelijk stramien. Bovendien is het lastig dat de antwoorden zowel horizontaal als verticaal lijken te moeten kloppen. Wat te doen met omwisseling van rijen die wel als rij kloppen?

Gelet op het cv moet de vergelijking die in de rijen naast elkaar staat kloppen. Dan zouden vanuit ons perspectief antwoorden goed moeten zijn als:

1. Vroeger waren er nog geen streamingdiensten – naast – 4. Vroeger waren er nog geen e-bikes.
2. En toen werd lezen nog niet als een inspanning ervaren – naast – 5. En toen fietsten mensen nog op eigen kracht.
3. en 6. kloppen dan niet meer altijd. Die gaan soms over keuzes maken.

Een inhoudelijke aanvulling hierbij vindt u in bijlage 1.

Vraag 31

Naar onze mening staat bij de tweede uitspraak optie 3 erg impliciet in de tekst, de leerlingen zeggen dan ook veelal 'alleen tekst 2' in plaats van 'allebei'. Impliciet zit het in de eerste zin, want hij stemt in met Doorman. De vraag zegt 'bezorgd over de gevolgen van ontleding voor de maatschappij'. Over die zorgen wordt niets gezegd, er wordt alleen benadrukt dat lezen uniek is.

Ons voorstel hier is om ook "alleen tekst 2" goed te tellen.

Wij zien uw reactie graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,
Namens het bestuur van Levende Talen Nederlands,

Robert Chamalaun Ramon Groenendijk
voorzitter bestuurslid

Bijlage 1 (toelichting bij vraag 25)

Een concreet voorbeeld waarin er een logische verwisseling heeft plaatsgevonden tussen 1/4 en 2/5. Inhoudelijk kloppen de parallellen:

Lezen

1. **Vroeger waren er geen sociale media en streamingdiensten**
2. **En toen was het lezen van boeken de enige manier om je in iemand anders te verplaatsen.**
3. Daardoor ervaren ouderen een andere leesinspanning dan jongeren.

Fietsen

4. **Vroeger bestond de e-bike nog niet.**
5. **En toen was fietsen op eigen kracht normaal.**
6. Daardoor was het de enige mogelijkheid om je per fiets te verplaatsen.

We zien ook dat er combinaties voorkomen van 2 en 3 in hokje 3 en 5 en 6 in hokje 5. Dan wordt er bij 3 gezegd dat jongeren daardoor vaker kijken naar streamingdiensten dan dat ze lezen. En dat bij 6 gezegd wordt dat mensen daardoor nu vaker de e-bike pakken. Wij vinden het te verdedigen dat in leerling in dat geval alle punten krijgt.

Een concreet voorbeeld hiervan:

Lezen

1. Vroeger was het lezen van boeken bijna de enige mogelijkheid om je op ieder moment te kunnen verplaatsen in andere gedachte- en gevoelswerelden dan die van jezelf.
2. En toen boden Netflix en andere streamingservices verhalen **die veel makkelijker te consumeren zijn dan wanneer je zelf een verhaal moest lezen.**
3. Daardoor kiezen veel jongeren voor films of series in plaats van boeken.

Fietsen

4. Vroeger was fietsen op eigen kracht heel normaal.
5. En toen kwam er de e-bike **waardoor men minder hoefde te trappen.**
6. Daardoor is het voor ouderen weer mogelijk om makkelijker te fietsen.